

חבל נחלתו

לכך שהתירו לכהן לעבוד בתוספת כלי אע"פ שכשר בלא הכלי. אולם אם הכלי מתקן מום זה אסור כמבואר לעיל. ואם הכהן תיקן את ראייתו ע"י ניתוח נראה שכשר לעבודה.

מסקנה

נראה שלפי הרמב"ם כהן הזקוק למשקפיים לראיה פסול לעבודה ואילו לפי רש"י אולי הוא כשר.

ירכיב משקפים ויתוקן המום או שירכיב עדשות מגע – הכהן פסול לעבודה. אולם אם המום אינו פוסל, כגון לרש"י אף מי שראיתו פגומה, אולי מותר להרכיב משקפיים.

נראה על כן שלפי הרמב"ם קצר רואי המצמצם עיניו כדי לראות היטב, פסול לעבודה אפילו ירכיב משקפיים. אולם רחוק רואי שכשר לעבודה יהיה מותר לעבוד אף עם משקפיים. ועם זאת, לא מצאתי ראיה

סימן ו

חזקה במתפללים בבית הכנסת

שאלה

בביטול מניין בראשון והקמת מניין קבוע באחרון, האם מוטל עליהם להשאר או שיכולים לעבור?

בשו"ת דברי חיים (או"ח ח"ב סי' יט) דן: "שאלה בעיר אחת יש כמה בתי מדרשים ואין מליץ רק בבית הכנסת בקיץ ובחורף בבית המדרש הקטן כן המנהג, אך אם אחד רוצה למול בנו בביתו עושה כרצונו. והנה עתה רצון אנשי קלווין לימול בניהם בקלווין שלהם והמתפללים בבית המדרש הקטן מוחים ואומרים שיש חזקה להם למול בבית המדרש שלהם.

ומשיב: "לא ידעתי מה חזקה להם אם הוחזקו שכל ילדי העיר ימולו בתוך בית המדרש הקטן זה ודאי אינו כי ידוע לכל שמולו כמה אנשים בביתם, ואם זכו שאם ימולו בבית המדרש לא ימולו בשום בית המדרש רק בשלהם זה הוא דבר שאין בו ממש ומה חזקה שייך בדבר שאין בו ממש ועוד הא בעינן חזקה שיש עמה טענה כמבואר (בב"י סי' קכ"ב) [בדרכי משה חו"מ

בישוב אחד מתפללים בימות החול רק מעט אנשים במניין ובבית כנסת א'. בשבת באים רבים ומתפללים בשני בתי כנסיות בראשון ובאחד נוסף (ב'). עתה רוצים בבית כנסת ב' להתפלל בו גם בימות החול אולם קיום המניין בו בימות החול יגרום שבבית כנסת א' לא יהיה מניין בימות החול. האם אותם שהתפללו בבית כנסת א' בימות החול צריכים להמשיך ולהתפלל בו, או שמותרים לעבור לבית כנסת ב' (הקרוב למגוריהם) אע"פ שבכך יבטל התמיד בבית כנסת א'?

תשובה

א. השאלה היא האם ישנה חזקה לבית כנסת במתפללים, היינו: האם יש לחייב מתפללים שהתפללו בקביעות בבית כנסת מסויים להמשיך ולהתפלל באותו מקום או מותרים לעבור ולהתפלל בבית כנסת אחר, וכן מה הדין אם הדבר כרוך

ממעברם לשני נראה שאין למונעם. אולם כ"ז אם באמת שני בתי כנסת של הציבור לפנינו ורוצים לשנות מאחד לשני, אבל אם הראשון הוא הקבוע לציבור והשני נוסד במקום ארעי בגלל המרחק ולשבתות בלבד, ועתה רוצים להופכו למקום תפילה קבוע לציבור לכל ימות השבוע, כאן נראה שהראשון נקבע כבית הכנסת של הציבור ואין לשנות למקום התפילה השני.

ג. ומצאתי כדברי בשו"ת אבני נזר (או"ח סי' לו):

"בדבר שאלתו. בית אשר נתיסדה ונבנתה לבית המדרש ולשם בית תפלה זה כמאה שנים מהצדיק ר' דוד ווייסליצער ז"ל. ואחריו קם נכדו הרמ"ד נ"י בבית הנ"ל לכלכל את שיבתו מנדיבי עם אשר נתוועדו שם להתפלל. וכעת קם עליו איש אחד ועשה בית תפלה בביתו. הסיג גבול לרמ"ד הנ"ל לקחת את האנשים המתפללים בבית המדרש הנ"ל. והלך הרמ"ד הנ"ל למחות לו בגרבערניע, שלא לתת לו רשיון על בית התפלה שלו. אם נקרא מוסר. ואם מותר להתפלל אצלו בבית המדרש הנ"ל. ואם מותר להתפלל אצל המסיגי גבול הנ"ל.

"א) תשובה. הנה לא נתבאר בהשאלה אם הבית שנבנה להיות המדרש נבנה משל ציבור או נמסרה לציבור שיתפלל בו מי שירצה. או אינו רק שהי' של יחיד של הר' דוד הנ"ל והורישה לבניו רק שמרצונם הניחו להתפלל בו. והנה עיקר הדין אף בלא איסור השגת גבול מבואר באו"ח סימן קכ"ג סעיף ז' מי שהי' בביתו בית הכנסת ימים רבים אין הציבור רשאים לשנותו בבית אחר. והנה זה דוקא אם הבית כנסת של יחיד דאז יש ליחיד בו חזקה. אבל אם הוא של ציבור אין בה חזקה לשום אדם. אולם בתשו' ראנ"ח

סי' קמ"ט ס"ק ה' ותו לא ידעינן מי הוא הזוכה דבשלמא בבית של איזה יחיד שייך לומר דבעל הבית זכה במצוה אבל הכא בנידון דידן דבית המדרש הקטן הוא של בני העיר ורשות לכל אחד להתפלל שם א"כ במאי זכו הנך שמתפללין שם וכי אין רשאים בני העיר לצאת מבית המדרש אחד לבית המדרש אחר ומי ימחה בידם ולא מצינו מעולם שימחו בני בית הכנסת אחד בהוצאים משם להתפלל בבית הכנסת אחר הגם שברוב עם הדרת מלך וגם היוק נדרים ונדבות.

"אלא ודאי שלא שייך זכות רק באדם שזכה במצוה ורק לסלקו מכל וכל אבל בבית הכנסת של עיר של רבים שלכולם יש זכות בכל בית הכנסת באין מוחה יכולים לעשות כרצונם לפעמים יוצאים מבית הכנסת אחת לאחרת שבעיר הזאת ופשיטא שאין שייך כאן שזכו במצוה.

"ולכן אין יכולין בשום אופן לעכב על הקלויז מלימול שם ואדרבה מצוה לימול בקלויז משום ברב עם הדרת מלך וגם מסתמא יש שמה קרובים להשייכים אהובים אשר גם להם יתנו חלק במצוה".

ב. נראה מדבריו שה"ה לדין כיון שהמדובר בשני בתי כנסיות של הרבים ואין לאחד עדיפות על חבירו רשאים המתפללים לעבור ולהתפלל בבית כנסת השני, ואע"פ שמתבטל המניין בבית כנסת הראשון לא ניתן למונעם מלעבור מהראשון. ובית הכנסת לא הוחזק בהם. ואם המדובר בהקמת בית כנסת חדש היה מקום לטעון שאין להקימו ולהמשיך להתפלל בראשון ובמיוחד כשאין כדי מניין לזה ולזה, אבל במקום ששני בתי הכנסת שוים במעמדם אע"פ שהאחד נפגע

חבל נחלתו

שמכבר נמסרה לציבור. שיש רשות לכל הבא לתוכה להתפלל. ואין איש יכול למחות בידו. **לא נכון כלל להעביר העם מהתפלל בבית המדרש ההוא. ולהתפלל בבית תפלה שעשה יחיד בביתו.** כי בית המדרש הראשון אם הוא באופן הנ"ל יש לו קדושת בית הכנסת. מה שאין כן יחיד שעשה לו בית תפלה בביתו. ועיין בתשו' ריב"ש סימן של"א. "ה) והנוגע לשורת הדין. אם מותר לזה השני לעשות בית תפלה בביתו הוא. אם לא הי' בית ראשון נמסרה לכל הציבור, ויש טעם לחלק העם לחצי. גם אם לא לקח כל פרנסתו רק פרכת מפרנסתו. ואם שלש אלה לא יעשה לו אסור לזה השני לעשות בית תפלה".

וא"כ לדין שאין עדיפות לבית כנסת אחד על חבירו נראה שמותר לעבור. ואולי לשיטת הראנ"ח (המובא באב"ט) תהא בעיה מצד שבית הכנסת 'זכה' במתפללים.

ד. רוב הדנים בשאלות מעבר מתפללים מבית כנסת למקום אחר, דנו במצב שלראשון עדיפות כלשהיא על השני, כגון שהראשון הוא של כל הציבור והשני של יחיד, או שהראשון של יחיד אבל הוחזק מבחינה ממונית וביציאה ממנו יש טעם של חשד ודרכי שלום והפסד פרנסה (עי' שו"ת רעק"א מהד"ת סי' יב, שו"ת שרידי אש ח"א סי' כא, שו"ת אגרות משה חו"מ ח"א סימן לח). אולם כאמור בשאלה שלפנינו אין עדיפות לשני בתי הכנסיות, ורק באחד נהגו להתפלל כל השנה ובשני בשבתות וימים טובים ועתה מסיבותיהם החליטו לשנות ולהעביר את הקביעות לשני והארעיות לראשון. נראה שבמצב כזה אין חזקה ולא ניתן לטעון שהראשון זכה והשני נדחה. מה גם שכבר התחילו לשנות

ח"ב סימן ע' דיש חזקה למקום בית הכנסת עצמה. והוכיח כן מדברי הירושלמי גבי קרשי המשכן קרש שזכה להנתן בצפון ינתן בצפון. והכא נמי יש חזקה לבית הכנסת עצמה שיתפללו בו. אולם משום שיש לו בעלים אין חזקה לגוף בית הכנסת. דיש לומר משום הבעלים התפללו בו. ואם כן בנידון דידן ממה נפשך אם יורשיו בעליו יש חזקה ליורשיו. ואם הוא של ציבור. יש חזקה לבית הכנסת עצמה. אך הראנ"ח כתב שם עוד שאם מקצת הציבור מתפללין בו רשאי מקצת הציבור להתפלל במקום אחר. והובא במגן אברהם במקומו. והנה בנידון דידן שנכדו רמ"ד יש לו פרנסה מזה יש חשש איסור השגת גבול גם כן.

"ב) והנה דעת רוב פוסקים (לבד מבה"ג) לפסוק כר"ה ברי' דר"י דהאי בר מבואה דאוקי ריחייא מותר לאחר שהוא גם כן בר מבואה זה להעמיד רחיים. אך מבואר בב"י בשם אביאסף סימן קנ"ו דהיינו דוקא שאינו פוסק חיות הראשון לגמרי רק שפחות חיותו מותר. אבל אם באופן שהראשון לא יהי' לו כלום אסור. וכן הם דברי הר"י מיגאש שפי' כן. שאני דגים דיהבי סיארא שמסיים אבל הכא מי שבא אצלי יבוא ומי שבא אצלך יבוא שאסור להוליך לבית הקונים. ואם כן בנידון דידן נמי אם כל הנדיבי עשירים יתפללו בבית השני אסור כהוא דאביאסף והר"י מיגאש. וכן אסור לעשות תחבולות בכדי שעל ידי זה יבואו אצלו להתפלל וכפי' הנ"ל.

"ועוד נראה דגבי ציבור להתפלל. אם לא יהי' טעם הגון שראוי לחלק הציבור לחצי ודאי אין נכון לעשות כן, וברב עם הדרת מלך כתיב.

"ד) אך צריך למודעי שאם הבית המדרש

חבל נחלתו

יחווה דעת (ח"ב סי' ט).

מסקנה

מותרים לעבור לבית הכנסת השני, אע"פ שבבית הכנסת הראשון יבטל המניין.

מעצמם, ושואלים אחר מעשה: האם צריכים לחזור לראשון. ולא ניתן לטעון משום קרש שהיה בצפון ימשיך להיות בצפון שהיינו דוקא בקדימה ומצד דרכי שלום כאמור בירושלמי (שבת פ"ב ה"ג), אבל אי אפשר לכפותם על כך. ועי' שו"ת

סימן ז

תרומות מגויים לבנין בית כנסת

שאלה

האם מותר לקבל תרומות לבית כנסת מגויים, וא"כ האם מותר לכתוב שלט המזכיר את שמם בכניסה לבית הכנסת?

תשובה

א. בספר עזרא (פ"ד פס' א-ג) מסופר: "וישמעו צרי יהודה ובנימן כי בני הגולה בונים היכל לד' אלקי ישראל. ויגשו אל זרבבל ואל ראשי האבות ויאמרו להם נבנה עמכם כי ככם נדרוש לאלקיכם (ולא) [ולן] אנחנו זבחים מימי אסר חדן מלך אשר המעלה אתנו פה. ויאמר להם זרבבל וישוע ושאר ראשי האבות לישראל **לא לכם ולנו לבנות בית לא-להינו** כי אנחנו יחד נבנה לד' אלקי ישראל כאשר צונו המלך כורש מלך פרס". וכן **בנחמיה** (פ"ב פס' ט): "וישמע סנבלט החזני וטביה העבד העמוני וגשם הערבי וילעגו לנו ויבזו עלינו ויאמרו מה הדבר הזה אשר אתם עשים העל המלך אתם מרדדים. ואשיב אותם דבר ואומר להם אלקי השמים הוא יצליח לנו ואנחנו עבדיך נקום ובנינו, **ולכם אין חלק וצדקה וזכרון בירושלם**". ניתן לומר שהדחיות של זרבבל ונחמיה היו מחמת שחששו מפעולותיהם

של צרי יהודה, וניתן לומר שזו היא הוראה כללית וקבועה בלי קשר ליחס האיבה של צרי יהודה.

ב. במשנה שקלים (פ"א מ"ה) נאמר: "הנכרי והכותי ששקלו אין מקבלין מידן. ואין מקבלין מידן קיני זבין וקיני זבות קיני יולדות חטאות ואשמות. זה הכלל **כל שהוא נידר ונידב מקבלין מידן** וכל שאינו לא נידר ולא נידב אין מקבלין מידן. וכן הוא מפורש על ידי עזרא: לא לכם ולנו לבנות בית לאלהינו".

פרש הרמב"ם: "ופסק ההלכה שאין מקבלין מן הגוים קרבן אלא עולה הבאה בנדר ונדבה בלבד. ואמרו בתלמוד אין מקבלין מהם לא לאמת המים ולא לחומת העיר ולמגדלותיה, כלומר ירושלם, כמו שאמרו להם הזקנים ולכם אין חלק וצדקה וזכרון בירושלם".

וכן הרע"ב: "וכן הוא מפורש על ידי עזרא, כשרצו הכותים לסייען ושלחו להם נבנה עמכם כי ככם נדרוש לאלהיכם, מה השיבו להם, לא לכם ולנו לבנות בית בשותפות לאלהינו, ולכם אין חלק וצדקה וזכרון בירושלם".

משמעות הדברים: איסור ליטול תרומות